

رابطه نظارت کارآمد با گزارشگری مالی متقلبانه در شرکت‌های با مالکیت خانوادگی

فرزین خوشکار^۱

شیما عقابی^۲

رقیه هاشم نژاد خانقاه^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۱۸ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۰۳/۲۴

چکیده

بیش از نیمی از عواملان تقلب در صورت‌های مالی مدیریت هستند. نظارت ناکارآمد، فرصتی را برای مدیران فراهم می‌کند تا رفتار متقلبانه داشته باشند. هدف این تحقیق بررسی رابطه نظارت ناکارآمد با گزارشگری مالی متقلبانه در شرکت‌های با مالکیت خانوادگی است. پژوهش انجام‌شده از نظر نوع هدف، جزء پژوهش‌های کاربردی است و روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی علت و معلولی هست. انجام پژوهش در چارچوب استدلال‌ات قیاسی - استقرایی صورت گرفته و برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از تحلیل پانلی کمک گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش، کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده و با استفاده از روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک، ۱۶۵ شرکت به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده در دوره‌ی زمانی ۱۰ ساله بین سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ مورد تحقیق قرار گرفتند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد بین نظارت کارآمد (شاخص کیفیت کنترل داخلی و مالکیت نهادی) و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین مالکیت خانوادگی و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد؛ اما مالکیت خانوادگی بر رابطه بین نظارت کارآمد و گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر معنی‌داری ندارد.

واژگان کلیدی

نظارت کارآمد، گزارشگری مالی متقلبانه، مالکیت خانوادگی

۱. مدرس گروه حسابداری و مدیریت، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (f.khoshkar@hnhk.ac.ir)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول)
(Shima.oghabi@gmail.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران. (hashemnejad@yahoo.com)

مقدمه

اعتماد به درستی اطلاعات، اساس بازارهای سرمایه است و گزارشگری متقلبان^۱، موجب خدشه دار شدن این اعتماد می شود (سپهوند و همکاران، ۱۴۰۰). تقلب در صورت های مالی یک اقدام عمدی تحریف یا حذف حقایق با اهمیت یا داده های حسابداری برای گمراه کردن کاربران است (نوریستیا و راتمانو^۲، ۲۰۲۲)؛ و به عنوان جدی ترین تهدید برای منافع عمومی و بازار سرمایه از آن یاد می شود (پسندیده فرد و همکاران، ۱۳۹۹). صورت های مالی اطلاعات حسابداری است که وضعیت مالی شرکت را منعکس می کند. اطلاعات مالی محصول مدیریت و صورت های مالی بازتابی از عملکرد شرکت است. گزارش های مالی برای مدیریت می تواند برای ارزیابی عملکرد و مبنای تصمیم گیری، چه کوتاه مدت و چه بلندمدت، قرار گیرد (مانان و همکاران^۳، ۲۰۲۲). ارنست و یانگ^۴ (۲۰۰۳) دریافتند که بیش از نیمی از عاملان تقلب در صورت های مالی مدیریت هستند. همچنین فزونی رسوایی های حسابداری باعث شده است که ذینفعان مختلف گمان کنند که مدیریت مرتکب تقلب در صورت های مالی شده است (اسکوزن^۵ و همکاران، ۲۰۰۹). این به نظریه عوامل خطر تقلب، یعنی فشار، فرصت و منطقی سازی که اغلب به عنوان مثلث تقلب شناخته می شود؛ اشاره دارد. همچنین طبقه بندی فرصت های تقلب بر اساس استاندارد شماره ۹۹ تقلب در صورت های مالی به سه دسته ماهیت صنعت، نظارت ناکارآمد و ساختار سازمانی تقسیم می شود. به عبارتی ضعف نظارت، فرصتی را برای مدیران فراهم می کند تا رفتار متقلبانه داشته باشند. در نتیجه نظارت ناکارآمد یکی از فرصت هایی است که امکان وقوع تقلب را فراهم می کند. این فرصت ها به دلیل ضعف در کنترل داخلی ایجاد می شوند که می تواند نظارت سهامداران نهادی را نیز در این زمره به شمار آورد. نتایج تحقیق راجمانیا^۶ (۲۰۱۷) و مانان (۲۰۲۲) نشان داد نظارت غیر مؤثر بر تقلب تأثیری ندارد، در حالی که نتایج تحقیق پوتری^۷ (۲۰۱۷) نشانگر تأثیر این نوع نظارت بر صورت های مالی متقلبانه دارد. از طرفی در یک شرکت خانوادگی، مالکیت شرکت تحت سلطه چندین نفر است که دارای روابط خانوادگی هستند. شرکت های خانوادگی تمایل دارند ساختار مالکیت متمرکزی داشته باشند که بر تضادهای نمایندگی تأثیرگذار است (عفیفه و همکاران^۸، ۲۰۱۴)؛ و می تواند گزارشگری مالی متقلبانه را تحت تأثیر قرار دهد.

با توجه به این موارد می توان اشاره کرد که اعتماد به صحت اطلاعات و گزارش های مالی سنگ بنای بازار سرمایه است و گزارشگری مالی متقلبانه ای اعتماد را خدشه دار می کند (نظری پور و مقصودپور، ۱۳۹۹). گزارشگری مالی، منبع اطلاعاتی مهمی برای تصمیم گیری اقتصادی محسوب می شود و مدیران، سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و سایر

¹ Fraudulent Financial Reporting

² Nuristya & Ratmono

³ Manan

⁴ Ernst & Young

⁵ Skousen

⁶ Rachmania

⁷ Putri

⁸ Afifa

استفاده کنندگان برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود از آن استفاده می‌کنند (کارشناسان و همکاران، ۱۳۹۷). همچنین علاوه بر هزینه مالی متحمل شده توسط قربانیان تقلب، هزینه تقلب موجب تحمیل هزینه‌های مالی ناشی از دعاوی حقوقی، علیه حساب‌برسان که در کشف تقلب کوتاهی می‌کنند و همچنین آسیب به اعتبار حرفه حسابداری می‌شود (دی زورت و هاریسون^۱، ۲۰۱۸). در ایران بررسی‌ها نشان داده است که در حدود ۱۵ درصد از درآمد ناخالص داخلی به جیب متقلبان می‌رود و نکته قابل توجه این است که در ایران کشف تصادفی، مرسوم‌ترین شیوه کشف تقلب است و این نشان‌دهنده ناکارایی سایر شیوه‌های کشف و یا پیشگیری از تقلب است (پاشایی و همکاران، ۱۳۹۹؛ کردستانی و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به این موارد و نظر به اهمیت کشف تقلب در ایران می‌توان گفت، نظارت کارآمد در این زمینه به عنوان یک عامل مهم تأثیرگذار است. بر این اساس در این تحقیق به بررسی رابطه میان نظارت کارآمد و گزارشگری مالی متقلبانه در شرکت‌های خانوادگی پرداخته می‌شود.

پیشینه تحقیق

مانان و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان تأثیر نظارت ناکارآمد در تشخیص گزارشگری مالی متقلبانه با نقش تعدیلگر مالکیت خانوادگی، نشان دادند نظارت غیرموثر بر کمیسیون‌های مستقل تأثیری بر گزارشگری مالی متقلبانه نداشته و نظارت غیرموثر بر مالکیت نهادی تأثیر منفی معنی‌داری بر گزارشگری مالی متقلبانه داشته است. متغیر شرکت خانوادگی، قادر به تعدیل اثر نظارت ناکارآمد هم بر هیئت‌مدیره مستقل کمیسیون‌ها و هم مالکیت نهادی بر گزارشگری مالی متقلبانه نیست. در همین حال، شرکت‌های خانوادگی که توسط اعضای خانواده در ترکیب هیئت‌مدیره حضور دارند، تأثیر نظارت ناکارآمد بر مالکیت نهادی را بر گزارشگری مالی متقلبانه تقویت می‌کنند. ستیوان و همکاران^۲ (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان عوامل مؤثر بر گزارشگری مالی متقلبانه نشان می‌دهد که اهداف مالی، ماهیت صنعت و نظر حسابرس تأثیر بسزایی بر گزارشگری مالی متقلبانه دارد. در مقابل، ثبات مالی، فشار خارجی، مالکیت نهادی، تعداد اعضای کمیته حسابرسی، نظارت ناکارآمد، کیفیت حسابرس خارجی، تغییر حسابرس، تغییر مدیران، تأثیر قابل توجهی برای گزارشگری متقلبانه ندارند. اوهدوآ و همکاران^۳ (۲۰۲۱) به بررسی مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی و تقلب صورت‌های مالی پرداختند. پژوهشگران برای تفکیک شرکت‌های متقلب و غیر متقلب از مدل بنیش استفاده کردند و به این نتیجه رسیدند که مالکیت نهادی، مالکیت خانوادگی، استقلال هیئت‌مدیره و تخصص کمیته حسابرسی بر احتمال تقلب در صورت‌های مالی تأثیر چندانی ندارد. دوی و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با هدف بررسی تأثیر سیستم کنترل‌های داخلی و صلاحیت منابع انسانی بر کیفیت صورت‌های مالی دولتی و میزان پاسخگویی، نشان دادند که سیستم کنترل داخلی تأثیر مثبتی بر کیفیت اطلاعات مالی دارد. یو و همکاران^۴ (۲۰۱۸) با بررسی معیارهای مدیریتی ضعف

¹ DeZoort and Harrison

² Setiawan

³ Ohidoa

⁴ Yu

کنترل داخلی و تقلب شرکت نشان دادند شرکت‌هایی که رفتار متقلبانه مدیران آن‌ها شناسایی و کشف نمی‌شود، مدیریت از سود به‌عنوان اولین معیار برای دست‌کاری استفاده می‌کند؛ بنابراین، یافتند که ارتباط مثبتی بین ضعف کنترل داخلی و رفتار متقلبانه آتی مدیر وجود دارد.

علی‌اصغری و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان کیفیت حاکمیت شرکتی و مدیریت ذینفعان: نقش میانجی احتمال گزارشگری متقلبانه نشان دادند که بین کیفیت حاکمیت شرکتی و مدیریت ذینفعان رابطه مستقیم و معنی‌دار وجود و بین کیفیت حاکمیت شرکتی و احتمال گزارشگری متقلبانه رابطه معکوس و معنی‌دار وجود دارد. طاهری نیا و همکاران (۱۴۰۱) در بررسی تأثیر ضعف کنترل داخلی بر ریسک گزارشگری مالی متقلبانه با تأکید بر نقش تعدیلی ویژگی‌های مدیریت نشان دادند ضعف کنترل‌های داخلی، بر گزارشگری مالی و ریسک گزارشگری متقلبانه تأثیر معناداری دارد. همچنین، تداوم ضعف کنترل‌های داخلی، تأثیر مثبت و معناداری بر تشدید رابطه بین ضعف کنترل‌های داخلی در گزارشگری مالی و ریسک گزارشگری متقلبانه دارد. باین‌حال، رابطه معناداری مبنی بر تأثیر ویژگی‌های مدیریت بر رابطه بین ضعف کنترل‌های داخلی در گزارشگری مالی و ریسک گزارشگری متقلبانه در آینده دیده نشد. پسندیده فرد و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان شناسایی عوامل مؤثر بر گزارشگری مالی متقلبانه و نادرست با استفاده از روش فراترکیب، با رویکرد پژوهش کیفی و در انتها نظرسنجی از خبرگان این حوزه به این نتیجه رسیدند که شاخص‌هایی مانند توانایی فنی حسابرس، کیفیت حسابرسی، وابستگی مالی صاحب‌کار، انگیزه‌ها و وابستگی‌های مذهبی و سیاسی، محیط اطلاعاتی شرکت، امنیت شرکت و بازار سرمایه، ویژگی‌های سیستم حسابداری، استفاده از رویه‌های حسابداری متفاوت و ... بیشترین تأثیر را بر تقلب دارند. عزیززاده و خداده‌ی شاملو، (۱۳۹۸) در بررسی ارتباط بین ضعف کنترل‌های داخلی و گزارشگری مالی متقلبانه با تأکید بر کیفیت حسابرسی نشان می‌دهند که بین ضعف کنترل‌های داخلی و گزارشگری مالی متقلبانه ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد ولی کیفیت حسابرسی هیچ‌گونه تأثیری بر ارتباط بین ضعف کنترل‌های داخلی و گزارشگری مالی متقلبانه ندارد. خواجه‌ی و ابراهیمی (۱۳۹۷) تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر تقلب صورت‌های مالی را بررسی کردند. نتایج نشان‌دهنده رابطه معناداری بین ترکیب هیئت‌مدیره، تمرکز مالکیت و مالکیت نهادی با تقلب در صورت‌های مالی است

چارچوب نظری و فرضیات تحقیق

نظارت کارآمد و گزارشگری مالی متقلبانه

تقلب یک عمل غیرقانونی است که توسط افرادی از داخل و/یا خارج از سازمان انجام می‌شود. بزرگ‌ترین سازمان مبارزه با تقلب در جهان، یعنی انجمن بازرسان تقلب گواهی شده^۱، کلاه‌برداری را به سه دسته تقلب در صورت‌های مالی، سوءاستفاده از دارایی‌ها و فساد تقسیم می‌کند. (دوی^۲، ۲۰۲۱). همچنین تقلب یک عمل مجرمانه است و به معنای

^۱ ACFE

^۲ Devi

هرگونه عمل غیرقانونی است که شامل پنهان کاری یا سوءاستفاده از اعتماد است که تعمداً برای به دست آوردن برخی مزایای شخصی یا گروهی و آسیب رساندن به سایر طرف‌ها انجام می‌شود (انجمن بازرسان تقلب گواهی‌شده^۱، ۲۰۲۰). در ایران نیز استاندارد ش ۲۴۰ تقلب را هر نوع اقدام عمدی یا فریبنده توسط یک یا چند مدیر، کارکنان یا افراد دیگر به منظور برخورداری از یک مزیت ناروا یا غیرقانونی تعریف می‌کند (سجادی و کاظمی، ۱۳۹۵)؛ و دو نوع تحریف را شامل می‌شود: ۱- تحریف ناشی از گزارشگری متقلبانه و ۲- تحریف ناشی از سوءاستفاده از دارایی‌ها. اهمیت گزارشگری متقلبانه را می‌توان در پیامدهای گسترده آن بر اقتصاد دانست. به‌عنوان مثال سقوط شرکتی مانند؛ انرون، باعث زیان ۷۰ میلیارد دلاری در بازار سرمایه شده است (هوانگ و همکاران^۲، ۲۰۱۷). در این زمینه گزارش انجمن بازرسان تقلب در سال ۲۰۱۸ نشان داده است که به‌طورمعمول سازمان‌ها ۵ درصد از درآمد سالانه خود را به دلیل تقلب از دست می‌دهند که منجر به زیانی بیش از ۷ میلیارد دلار شده است. (ظهیر منصور و همکاران، ۲۰۲۰). علاوه بر هزینه مالی متحمل شده توسط قربانیان تقلب، هزینه تقلب موجب تحمیل هزینه‌های مالی ناشی از دعاوی حقوقی، علیه حسابرسان که در کشف تقلب کوتاهی می‌کنند و همچنین آسیب به اعتبار حرفه حسابداری می‌شود (دی زورت و هاریسون^۳، ۲۰۱۸).

فرضیه نظارت کارآمد و رابطه آن با گزارشگری متقلبانه را در درجه اول می‌توان تحت تأثیر تئوری نمایندگی جنسن و مک‌کلینگ^۴ (۱۹۷۶) دانست. این نظریه رابطه نمایندگی را به عنوان قراردادی بین دو طرف تعریف می‌کند که شامل تفویض کار و اختیار توسط طرف اول (به عنوان عامل) به طرف دوم (به عنوان نماینده) است. جایی که طرف دوم کار را به نفع طرف اول انجام می‌دهد. منافع طرف اول به‌طور کلی با منافع طرف دوم در تضاد است، زیرا طرف اول به عنوان کاربر اطلاعات نامتقارن را از طرف دوم به عنوان ارائه‌دهنده اطلاعات به دست می‌آورد که باعث ایجاد عدم اطمینان می‌شود. عدم تقارن اطلاعاتی می‌تواند به‌صورت توزیع نابرابر اطلاعات بین نماینده و مدیر باشد و امکان نظارت مستقیم بر معاملات تجاری انجام شده توسط نماینده برای مدیر وجود ندارد. این امر باعث می‌شود که عواملی که مستقیماً با معاملات تجاری مرتبط هستند تمایل به انجام رفتارهای ناکارآمد از جمله با ارائه سود مطابق انتظارات اصلی داشته باشند، به‌طوری که پیش‌بینی سود، وضعیت واقعی شرکت را توصیف نمی‌کند. (مانان و همکاران، ۲۰۲۲).

در این حالت نظارت ناکارآمد وضعیتی است که شرکت واحد نظارتی ندارد که به‌طور مؤثر بر عملکرد شرکت نظارت کند. نظارت ناکارآمد می‌تواند به دلیل تسلط یک فرد یا گروه کوچک بر مدیریت، نظارت ناکارآمد هیئت‌مدیره و کمیته حسابرسی بر فرآیند گزارشگری مالی و کنترل‌های داخلی و مواردی از این دست رخ دهد. بیانیه استانداردهای حسابرسی شماره ۷۰ بیان می‌کند که در صورت باز شدن فرصت‌ها به دلیل وجود کنترل‌های داخلی ضعیف یا ناکافی،

¹ ACFE. Association of Certified Fraud Examiners

² Huang et al

³ DeZoort and Harrison

⁴ Jensen & Meckling

خطر تقلب افزایش می‌یابد. در این زمینه سهامداران نهادی انگیزه‌ای برای نظارت بر عملکرد مدیریت دارند زیرا از مزایای زیادی برخوردار می‌شوند و با رأی دادن به قدرت بیشتر، انجام اقدامات اصلاحی را برای آنها آسان‌تر می‌کند و در نتیجه احتمال گزارشگری مالی متقلبانه را کاهش می‌دهد. همچنین پژوهش‌های انجام‌شده توسط (لی و همکاران^۱، ۲۰۱۶؛ دانلسون و همکاران^۲، ۲۰۱۷) نشان می‌دهد که توجه به ایجاد بستری مناسب برای استقرار و اجراء کنترل داخلی دارای مزیت‌های زیادی برای شرکت و ذینفعان آن هست و کنترل داخلی از طریق ارتقاء همگرایی اطلاعات، ارزیابی صورت‌های مالی شرکت را برای سرمایه‌گذاران کاهش و ارزش شرکت را توسط کاهش هزینه سرمایه افزایش می‌دهد. این ابزار نظارتی می‌تواند ریسک رفتار متقلبانه مدیر را کاهش دهد نتیجه آن حفاظت از دارایی‌ها، افزایش اطمینان نسبت به صورت‌های مالی است (مانان و همکاران، ۲۰۲۲). بر این اساس فرضیه اول به شرح زیر ارائه می‌شود:

فرضیه اول (الف): بین نظارت کارآمد (شاخص کیفیت کنترل داخلی) و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه اول (ب): بین نظارت کارآمد (شاخص مالکیت نهادی) و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نظارت کارآمد و گزارشگری مالی متقلبانه در شرکت‌های خانوادگی

زمانی گفته می‌شود که یک شرکت دارای مالکیت خانوادگی است که یکی از اعضای خانواده به عنوان مدیرعامل یا هیئت‌مدیره در یک شرکت خدمت کند. همچنین با توجه به تحقیق آریفین (۲۰۰۳) اگر مالکیت انفرادی ۵٪ یا بیشتر از تعداد سهام موجود باشد، یک شرکت خانوادگی است. مطابق با یک طبقه‌بندی دیگر اگر ساختار مالکیت ۲۰ درصد یا بیشتر در اختیار افرادی باشد که سطح قابل توجهی از خویشاوندی، حق رأی یا کنترل دارند، یک شرکت را می‌توان به عنوان یک شرکت خانوادگی طبقه‌بندی کرد. (اندرسون و ریب^۳، ۲۰۰۳). در مورد نقش مالکیت خانوادگی نظرات مختلفی وجود دارد. بنابر یک نظریه مالکیت سهام توسط خانواده باعث افزایش نظارت بر عملکرد مدیریت خواهد شد. شرکت‌های خانوادگی تمایل دارند ساختار مالکیت متمرکزی داشته باشند به طوری که شرکت‌های خانوادگی تقریباً تضاد نمایندگی نوع ۱ را تجربه نمی‌کنند (عفیفه و همکاران^۴، ۲۰۱۴). بنابر یک دیدگاه دیگر، سهامداران کنترل‌کننده خانواده تمایل دارند از انعطاف‌پذیری و اختیار در انتخاب‌های حسابداری برای تحریف حقیقت عملکرد سود شرکت استفاده کنند. مشکلات نمایندگی اغلب در شرکت‌های متمرکز دیده می‌شود. وقتی سهامداران کنترل اکثریت شرکت را دارند، سهامداران این فرصت را دارند که به نفع خود تصمیم بگیرند؛ بنابراین وجود خانواده به عنوان سهامدار اکثریت

¹ Li

² Donelson

³ Anderson & Reeb

⁴ Afifa

که موجب اختلاف منافع با سهامداران اقلیت و خانواده می‌شود نیز می‌تواند بر ناکارآمدی کنترل‌های داخلی و حضور مالکیت نهادی در شناسایی گزارشگری مالی متقلبانه، تأثیر بگذارد (مانان و همکاران، ۲۰۲۲). بر اساس فرضیه دوم به شرح زیر ارائه شده است:

فرضیه دوم (الف): مالکیت خانوادگی بر رابطه بین نظارت کارآمد (شاخص کیفیت کنترل داخلی) و گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه دوم (ب): مالکیت خانوادگی بر رابطه بین نظارت کارآمد (شاخص مالکیت نهادی) و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه معنی‌داری دارد.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر آرشیوی و پس‌رویدادی است؛ بدین معنی که داده‌های موردنیاز از پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف، همانند گزارش‌های سالانه شرکت‌ها و گزارش‌های بورس اوراق بهادار تهران گردآوری شده است. برای آزمون فرضیه‌ها از روش رگرسیون لجیت استفاده شده است. قلمرو زمانی مورد مطالعه در این تحقیق، یک بازه ده‌ساله ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۰ می‌باشد. نمونه پژوهش نیز به روش حذفی از میان آن دسته از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب شد که شرایط زیر را داشته باشند که در مجموع شامل ۱۶۵ شرکت می‌باشد:

۱. شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی پژوهش وارد بورس شده‌اند؛
۲. شرکت‌هایی که سال مالی آن‌ها به ۱۲/۲۹ ختم نمی‌شود؛
۳. شرکت‌هایی که اطلاعات آن‌ها برای محاسبه تغییرها ناقص بوده و یا در دسترس‌اند؛ و
۴. شرکت‌هایی که در بخش سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی و بانک‌ها مشغول به فعالیت هستند.

متغیرها و مدل تحقیق

متغیر وابسته؛ در این تحقیق گزارشگری متقلبانه (Fraudulent) است که برای اندازه‌گیری آن مطابق با استاندارد حسابرسی شماره ۲۴۰ با عنوان مسئولیت حسابرس در ارتباط با تقلب که در آن علائم نشان‌دهنده احتمال وجود تحریف‌های ناشی از تقلب و اشتباه در صورت‌های مالی اشاره شده به شرح زیر استفاده می‌گردد: ۱- بیش‌نمایی موجودی کالا ۲- بیش‌نمایی حساب‌ها و اسناد دریافتی ۳- بیش‌نمایی دارایی‌های ثابت ۴- بیش‌نمایی سرمایه‌گذاری‌ها ۵- کسری ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول، ۶- کسری استهلاک ۷- بیش‌نمایی درآمدها ۸- بیش‌نمایی سود ۹- بیش‌نمایی سود انباشته ۱۰- کم‌نمایی حساب‌ها و اسناد پرداختی ۱۱- کسری ذخیره مالیات ۱۲- بدهی‌های احتمالی ۱۳- کسری ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان ۱۴- کم‌نمایی هزینه‌ها ۱۵- حساب‌ها و اسناد دریافتی که مدت زیادی از سررسید آنها گذشته است ۱۶- موجودی راکد ۱۷- دارایی راکد ۱۸- مشکلات تداوم فعالیت ۱۹- اشتباه در به‌کارگیری استانداردهای حسابداری مرتبط با اندازه‌گیری، شناسایی، طبقه‌بندی، ارائه یا افشا. چنانچه هر یک از این علائم در

بندهای تعدیلی گزارش‌های حسابرسی سالانه شرکت باشد، مقدار آن برابر با یک و در غیر این صورت عدد صفر خواهد بود

متغیرهای مستقل: برای اندازه‌گیری نظارت کارآمد از دو شاخص کیفیت کنترل داخلی و مالکیت نهادی استفاده شده است

کیفیت کنترل داخلی (ICQ): در این پژوهش، در صورتی که در گزارش حسابرسی مستقل سیستم کنترل داخلی دارای ضعف با اهمیت نباشد، حاکی از کیفیت کنترل داخلی بوده و مقدار آن یک در نظر گرفته می‌شود. همچنین در صورتی که در گزارش حسابرسی مستقل به ضعف سیستم کنترل داخلی تصریح شده باشد، مقدار این متغیر صفر در نظر گرفته می‌شود

مالکیت نهادی (INS): برابر است با مجموع سهام در اختیار بانک‌ها و بیمه‌ها، هلدینگ‌ها، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، صندوق‌های بازنشستگی، شرکت‌های تأمین سرمایه و صندوق‌های سرمایه‌گذاری تقسیم‌بر کل سهام منتشره شرکت
متغیر تعدیلگر، در این تحقیق مالکیت خانوادگی (Family) می‌باشد. چنانچه حداقل ۲۰ درصد سهام دارای حق رأی شرکت‌های نمونه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط یک خانواده نگهداری شود، به متغیر عدد یک و در غیر این صورت به آن عدد صفر اختصاص پیدا می‌کند.

همچنین تأثیر **متغیرهای کنترلی** زیر نیز بر این رابطه بررسی شده است:

اندازه شرکت (Size): برابر با لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های شرکت

زیان دهی شرکت (Loss): متغیر موهومی است اگر شرکت در سال جاری زیان داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر است

نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری (MBV): ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام

اهرم مالی (LEV): برابر است با نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌های شرکت

مدل آماری فرضیه اول (الف):

$$Froud_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ICQ_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 MB_{it} + \beta_4 LEV_{i,t} + \beta_5 Loss + \varepsilon_{it}$$

مدل آماری فرضیه اول (ب):

$$Froud_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INS_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 MB_{it} + \beta_4 LEV_{i,t} + \beta_5 Loss + \varepsilon_{it}$$

مدل آماری فرضیه دوم (الف):

$$Froud_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 ICQ_{it} + \beta_2 Family_{it} + \beta_3 (ICQ_{it} * Family_{it}) + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 MB_{it} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 Loss + \varepsilon_{it}$$

مدل آماری فرضیه دوم (ب):

$$Froud_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 INS_{it} + \beta_2 Family_{it} + \beta_3 (INS_{it} * Family_{it}) + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 MB_{it} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 Loss + \varepsilon_{it}$$

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

نتایج آمار توصیفی پژوهش که شمای کلی از وضعیت توزیع داده‌ها را نشان می‌دهد، در جدول زیر نشان داده شده است

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرها

متغیرها	علامت اختصاری	میانگین	میانه	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
مالکیت نهادی	INS	۰/۵۸	۰/۶۷	۰/۳۲	۰	۰/۹۸
مالکیت خانوادگی	Family	۰/۰۸	۰	۰/۲۸	۰	۱
اندازه شرکت	SIZE	۱۴/۷۶	۱۴/۵۶	۱/۲۴	۱۰/۴۹	۲۱/۳۲
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	MB	۴/۷۵	۲/۸۷	۶/۸۹	-۳۱/۹۰	۷۳/۱۷
اهرم مالی	LEV	۰/۵۵	۰/۵۵	۰/۲۱	۰/۰۲	۱/۸۳

همچنین آمار توصیفی متغیرهای کیفی نیز در جدول ۲ ارائه شده است:

جدول (۲) آمار توصیفی متغیرهای کیفی پژوهش

نام متغیر	علامت اختصاری	وجود		عدم وجود	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد
گزارشگری مالی متقلبانه	Froud	۵۲۳	۳۱/۷	۱۱۲۷	۶۸/۸
ضعف کنترل داخلی	ICQ	۸۷۷	۵۳/۱۵	۷۷۳	۴۶/۸۵
زیان دهی شرکت	Loss	۱۵۱	۹/۲۰	۱۴۹۹	۹۰/۸۰

جدول (۲) نشان می‌دهد در ۳۱,۷ درصد (سال- شرکت‌ها) یعنی ۵۲۳ سال - شرکت دارای احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی بوده‌اند. همچنین آمار توصیفی زیان شرکت نشان می‌دهد، در حدود ۹ درصد از شرکت‌ها حداقل یک‌بار در سال زیان گزارش کرده‌اند. آمار توصیفی ضعف کنترل داخلی نشان می‌دهد که در حدود ۵۲ درصد شرکت‌ها دارای ضعف کنترل داخلی بوده‌اند.

آزمون فرضیه اول تحقیق

از آنجایی که در این فرضیه با متغیر وابسته‌ی کیفی سروکار داریم، از تحلیل رگرسیونی لجیت یا پروبیت استفاده می‌کنیم. در روش رگرسیون لجیت پیش‌فرض‌های رگرسیون کلاسیک مانند نرمال بودن باقیمانده خطاها، ناهمسانی واریانس، عدم وجود همخطی و ... نیازی به تائید ندارند همچنین در این پژوهش از آماره نسبت درست‌نمایی^۱ و ضریب

^۱ Log likelihood Ratio Statistic (LR)

تشخیص مک فادن^۱ به ترتیب برای بررسی اعتبار کل رگرسیون و قدرت توجیه رگرسیون استفاده می‌شود. در واقع این دو آماره همانند آماره F و R^2 در رگرسیون خطی عمل می‌کنند

جدول ۳- نتایج برآورد فرضیه اول تحقیق

متغیر	مقدار ضرایب	آماره Z	مقدار احتمال
ICQ	۱/۱۲	۸/۷۶	۰/۰۰۰
INS	-۰/۸۶	-۲/۴۳	۰/۰۱۴
SIZE	-۰/۰۵	-۰/۷۱	۰/۴۴۳
MB	-۰/۰۴	-۲/۹۰	۰/۰۰۳
LEV	۱/۰۷	۳/۳۳	۰/۰۰۰
LOSS	۰/۸۷	۴/۴۷	۰/۰۰۰
(C) عرض از مبدأ	-۰/۸۴	-۱/۸۳	۰/۰۷۱
آماره درست نمایی		۹۰/۴۳	مقدار احتمال آماره درست نمایی ۰,۰۰۰
(R^2) مک فادن			۰/۱۲

در جدول بالا مدل با رگرسیون لاجیت برآورد شده است که آماره‌ی نسبت درست‌نمایی برابر ۹۰/۴۳ و در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ به دست آمد. همچنین ضریب مک فادن برابر با (۰/۱۲) است. از آنجایی که این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود، یعنی در سطح اطمینان ۹۵ درصد مدل معنی‌داری وجود دارد. همچنین سطح معنی‌داری آماره Z مربوط به متغیر "کیفیت کنترل داخلی" کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۰) و ضریب آن (۱/۱۲) و مقدار آماره Z برای آن (۸/۷۶) است؛ اما با توجه به اینکه کیفیت کنترل داخلی بر اساس وجود ضعف در کنترل داخلی اندازه‌گیری شده است می‌توان گفت که با افزایش کیفیت کنترل داخلی (عدم وجود ضعف در کنترل داخلی) گزارشگری متقلبانه کاهش می‌یابد؛ بنابراین فرضیه H_0 رد شده و در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین نظارت کارآمد (شاخص کیفیت کنترل داخلی) و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. همچنین سطح معنی‌داری آماره Z مربوط به متغیر "مالکیت نهادی" کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۱۴) و ضریب آن (-۰/۸۶) و مقدار آماره Z برای آن (-۲/۴۳) است؛ بنابراین فرضیه H_0 رد شده و در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین نظارت کارآمد (شاخص مالکیت نهادی) و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد.

در ادامه در جدول زیر درصد پیش‌بینی صحیح مدل نشان داده شده است. هر چه این مقدار بزرگ‌تر باشد، برازش بهتری دارد. هر چه درصد دقت پیش‌بینی بیشتر باشد، قدرت تبیین مدل بالاتر خواهد بود.

¹ Mac Fadden R-Square

جدول ۴- پیش‌بینی صحیح فرضیه اول

درصد پیش‌بینی صحیح	درصد پیش‌بینی غلط
۷۷/۳۴	۲۲/۶۶
آزمون هاسمر-لمشو	
آماره (۱۴/۱۲)	سطح معنی‌داری (۰/۲۲)

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، برای مدل اول حدود ۷۷ درصد از مشاهدات به صورت صحیح پیش‌بینی شده‌اند و حدود ۲۲ درصد از مشاهدات به صورت غلط پیش‌بینی شده‌اند. این مقدار پیش‌بینی صحیح نسبتاً خوب است و این نشان‌دهنده‌ی داشتن مدلی نسبتاً قابل اتکاست. در آزمون هاسمر-لمشو نیز، معناداری کلی ضرایب رگرسیون از طریق مقایسه مقدار پیش‌بینی شده و واقعی متغیر وابسته در گروه‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد بنابراین عدم رد فرضیه صفر نشان‌دهنده مناسب بودن توان تبیین مدل است. به عبارت دیگر اگر احتمال آماره هاسمر-لمشو بزرگ‌تر از سطح خطای ۵ درصد باشد، فرض صفر این آزمون رد نشده و قدرت نیکویی برازش مدل مناسب است. طبق جدول ۴ احتمال معناداری آماره هاسمر لمشو ۰/۲۲ است، با توجه به اینکه این مقدار بزرگ‌تر از ۵ درصد است، بیانگر نیکویی برازش مدل اول پژوهش است.

آزمون فرضیه دوم تحقیق

در فرضیه دوم به بررسی نقش مالکیت خانوادگی بر رابطه بین نظارت کارآمد (شاخص‌های کیفیت کنترل داخلی و مالکیت نهادی) و گزارشگری مالی متقلبانه پرداخته می‌شود.

جدول ۵- نتایج برآورد فرضیه دوم تحقیق

متغیر	مقدار ضرایب	آماره Z	مقدار احتمال
Family	۰/۶۷	۳/۴۶	۰/۰۰۰
ICQ	۰/۹۸	۵/۷۸	۰/۰۰۰
ICQ* Family	۰/۱۱	۱/۶۵	۰/۱۱۹
INS	-۰/۱۲	-۲/۰۲	۰/۰۴۷
INS * Family	۰/۰۰۷	۰/۹۹	۰/۲۰۱
SIZE	-۰/۰۲	۰/۷۷	۰/۴۳۷
MB	-۰/۰۳	-۲/۸۶	۰/۰۰۶
LEV	۱/۰۲	۳/۳۸	۰/۰۰۰
LOSS	۰/۹۶	۴/۷۶	۰/۰۰۰
(C)عرض از مبدأ	-۰/۹۵	-۱/۶۸	۰/۰۹۲

متغیر	مقدار ضرایب	آماره Z	مقدار احتمال
آماره درست نمایی		۸۰/۴۶	مقدار احتمال آماره درست نمایی
			۰,۰۰۰
(R^2) مک فادان			۰/۱۷

در جدول بالا مدل با رگرسیون لاجیت برآورد شده است که آماره‌ی نسبت درست‌نمایی برابر ۸۰/۴۶ و در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ به دست آمد. همچنین ضریب مک فادان برابر با (۰/۱۷) است. از آنجایی که این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود، یعنی در سطح اطمینان ۹۵ درصد مدل معنی‌داری وجود دارد. همچنین سطح معنی‌داری آماره Z مربوط به متغیر "مالکیت خانوادگی" کوچک‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۰۰۰) و ضریب آن (۰/۶۷) و مقدار آماره Z برای آن (۳/۴۶) است. در نتیجه می‌توان گفت بین مالکیت خانوادگی و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد. همچنین سطح معنی‌داری آماره Z مربوط به متغیر "ICQ* Family" بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۱۱۶) و ضریب آن (۰/۱۱) و مقدار آماره Z برای آن (۱/۶۵) است. در مورد متغیر *INS Family نیز سطح معنی‌داری آماره Z بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بوده (۰/۲۰۱) و ضریب آن (۰/۰۰۷) و مقدار آماره Z برای آن (۰/۹۹) است بنابراین فرضیه H_0 تأیید شده و در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت مالکیت خانوادگی بر رابطه بین نظارت کارآمد (شاخص کیفیت کنترل داخلی) و گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر معنی‌داری ندارد. در ادامه در جدول زیر درصد پیش‌بینی صحیح مدل نشان داده شده است. هر چه این مقدار بزرگ‌تر باشد، برازش بهتری دارد. هر چه درصد دقت پیش‌بینی بیشتر باشد، قدرت تبیین مدل بالاتر خواهد بود.

جدول ۶- پیش‌بینی صحیح فرضیه دوم

درصد پیش‌بینی صحیح	درصد پیش‌بینی غلط
۸۰/۱۲	۱۹/۸۸
آزمون هاسمر-لمشو	
آماره (۲۱/۱۲)	سطح معنی‌داری (۰/۱۹)

همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، برای مدل اول حدود ۸۰ درصد از مشاهدات به صورت صحیح پیش‌بینی شده‌اند و حدود ۲۰ درصد از مشاهدات به صورت غلط پیش‌بینی شده‌اند. این مقدار پیش‌بینی صحیح نسبتاً خوب است و این نشان‌دهنده‌ی داشتن مدلی نسبتاً قابل اتکاست. به علاوه طبق جدول ۶ احتمال معناداری آماره هاسمر لمشو ۰/۱۹ است، با توجه به اینکه این مقدار بزرگ‌تر از ۵ درصد است، بیانگر نیکویی برازش مدل دوم پژوهش است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

بیش از نیمی از عواملان تقلب در صورت‌های مالی مدیریت هستند. همچنین فزونی رسوایی‌های حسابداری باعث شده است که ذینفعان مختلف گمان کنند که مدیریت مرتکب تقلب در صورت‌های مالی شده است. در این تحقیق بر اساس اطلاعات ۱۶۵ شرکت بازار سرمایه تهران به بررسی رابطه نظارت ناکارآمد با گزارشگری مالی متقلبانه در شرکت‌های با

مالکیت خانوادگی پرداخته شد. نتیجه فرضیه اول (الف و ب) نشان داد بین نظارت کارآمد (شاخص کیفیت کنترل داخلی و مالکیت نهادی) و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد.

نظارت ناکارآمد می‌تواند به دلیل تسلط یک فرد یا گروه کوچک بر مدیریت، نظارت ناکارآمد هیئت‌مدیره و کمیته حسابرسی بر فرآیند گزارشگری مالی و کنترل‌های داخلی و مواردی از این دست رخ دهد. مطابق با تئوری نظارت کارآمد می‌توان گفت سهامداران نهادی انگیزه‌ای برای نظارت بر عملکرد مدیریت دارند زیرا از مزایای زیادی برخوردار می‌شوند و با رأی دادن به قدرت بیشتر، انجام اقدامات اصلاحی را برای آنها آسان‌تر می‌کند و در نتیجه احتمال گزارشگری مالی متقلبانه را کاهش می‌دهد. همچنین استقرار کنترل‌های داخلی از طریق ارتقاء همگرایی اطلاعات و ارزیابی صورت‌های مالی شرکت و افزایش اطمینان از گزارشگری مالی، منجر به کاهش اقدامات مدیران در دست‌کاری صورت‌های مالی می‌شود. این نتایج همراستا با نتایج تحقیقات لی و همکاران (۲۰۱۶)، دانلسون و همکاران (۲۰۱۷)، یو و همکاران (۲۰۱۸)، مانان و همکاران (۲۰۲۲)، طاهری نیا و همکاران (۱۴۰۱)، خواجه‌وی و ابراهیمی (۱۳۹۷) و در تضاد با نتایج ستیوان و همکاران (۲۰۲۲) و اوهدوآ و همکاران (۲۰۲۱) است.

نتیجه فرضیه دوم نشان داد بین مالکیت خانوادگی و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد؛ اما مالکیت خانوادگی بر رابطه بین نظارت کارآمد (شاخص کیفیت کنترل داخلی) و گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر معنی‌داری ندارد.

در مورد نقش مالکیت خانوادگی نظرات مختلفی وجود داشت. بنابر یک نظریه مالکیت سهام توسط خانواده باعث افزایش نظارت بر عملکرد مدیریت خواهد شد؛ اما بنابر یک دیدگاه دیگر، وجود خانواده به عنوان سهامدار اکثریت که موجب اختلاف منافع با سهامداران اقلیت و خانواده می‌شود نیز می‌تواند بر ناکارآمدی کنترل‌های داخلی و حضور مالکیت نهادی در شناسایی گزارشگری مالی متقلبانه، تأثیر بگذارد. مطابق با این فرضیه می‌توان گفت اگرچه، افزایش مالکیت خانوادگی منجر به کاهش نظارت کارآمد می‌شود و می‌تواند نقش کیفیت کنترل داخلی و مالکیت نهادی را نیز تحت تأثیر قرار دهد؛ اما تأثیر آن معنی‌دار نیست. این یافته‌ها مطابق نتایج مانان و همکاران (۲۰۲۲) است که نشان داد متغیر شرکت خانوادگی، قادر به تعدیل اثر نظارت ناکارآمد بر گزارشگری مالی متقلبانه نیست.

پیشنهادات برگرفته از نتایج پژوهش و پیشنهادات به محققان آتی

با توجه به این یافته‌ها پیشنهاد می‌شود که سهامداران، وجود کنترل داخلی در شرکت‌ها و همچنین حضور مالکان نهادی در میان شرکت‌ها را به دقت بررسی کنند، چراکه اقدامات کنترل‌کننده این عوامل می‌تواند منجر به نظارت بر هیئت‌مدیره و افزایش صحت گزارشگری مالی می‌شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که وجود مالکیت خانوادگی با احتیاط در نظر گرفته شود، چراکه در چنین شرکت‌هایی، به دلیل برتری اعضای یک خانواده احتمال افزایش تضادهای نمایندگی وجود دارد. همچنین با توجه به اینکه در این تحقیق تمامی عوامل مؤثر در نظریه نظارت کارآمد مورد بررسی قرار

نگرفتند؛ در تحقیقات آتی نقش دیگر عوامل نظارتی مانند استقلال هیئت مدیره و کمیته حسابرسی داخلی و ویژگی‌های آن مانند تجربه و تحصیلات نیز بر این رابطه بررسی شود.

منابع

۱. پاشایی فشتالی، محمد؛ آزادی هیر، کیهان و وطن پرست، محمدرضا (۱۳۹۹) بررسی تأثیر اخلاق حرفه‌ای و فلسفه اخلاقی شخصی بر توانایی کشف تقلب حسابرس با توجه به نقش میانجی تردید حرفه‌ای، حسابداری ارزشی و رفتاری، سال ۵، ش ۱۰، ۳۱۱-۳۴۹
۲. پسندیده فرد، فائزه؛ وادی زاده، کاظم و سپاسی، سحر (۱۳۹۹) شناسایی عوامل مؤثر بر گزارشگری مالی متقلبانه و نادرست با استفاده از روش فراترکیب، دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، سال ۵، ۳۰۱-۳۳۴
۳. خواجهی، شکراله و ابراهیمی، مهرداد (۱۳۹۷) بررسی تأثیر ساز و کارهای حاکمیت شرکتی در تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق، مدیریت دارایی و تأمین مالی، ۶(۲)، ۷۱-۸۴
۴. بهادار تهران
۵. سپهوند، رضا؛ هوشنگ پور نظری، امیر و فعلی، راضیه (۱۴۰۰) اثر فاصله قدرت بر قصد افشاگری کارکنان با نقش میانجی شجاعت اخلاقی، مدیریت فرهنگ سازمانی، دوره ۱۹، ش ۱، ۴۷-۷۱
۶. سجادی، حسین و کاظمی، توحید (۱۳۹۵) الگوی جامع گزارشگری مالی متقلبانه در ایران به روش نظریه پردازی زمینه بنیان، پژوهش‌های تجربی حسابداری، سال ششم، ش ۲۱، ۱۸۵-۲۰۴
۷. طاهری نیا، مسعود؛ مسلمی، آذر و واشقانی، طیبه (۱۴۰۱) تأثیر ضعف کنترل داخلی بر ریسک گزارشگری مالی متقلبانه با تأکید بر نقش تعدیلی ویژگی‌های مدیریتی، دانش حسابرسی، ۲۲ (۸۶) ۳۲۰-۳۴۲
۸. عزیززاده، طاهره و خداداده‌ی شاملو، ناصر (۱۳۹۸) ارتباط بین ضعف کنترل‌های داخلی و گزارشگری مالی متقلبانه با تأکید بر کیفیت حسابرسی، چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ش ۱۳، ۵۳-۶۹
۹. علی اصغری، شیوه؛ غیور، فرزاد و منصورفر، غلامرضا (۱۴۰۲) کیفیت حاکمیت شرکتی و مدیریت ذینفعان: نقش میانجی احتمال گزارشگری متقلبانه، حسابداری منافع اجتماعی، در دست انتشار
۱۰. کارشناسان، علی؛ بهرامی نسب، علی و ممشلی، رضا (۱۳۹۷) تأثیر بحران مالی بر احتمال گزارشگری متقلبانه و ارزش سهام، دانش حسابداری مالی، دوره ۵، ش ۴، ۱۴۵-۱۶۷
۱۱. کردستانی، غلامرضا و رجب دری، حسین (۱۴۰۰) الگوی عوامل مؤثر بر گزارشدهی داخلی تخلف‌های مالی با تأکید بر پدیده تماشاگری، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۸(۱)، ۱۳۵-۱۶۰
۱۲. نظری پور، محمد و مقصودپور، صلاح‌الدین (۱۳۹۹) تأثیر ارتباطات سیاسی بر رابطه بین توانایی مدیریت و گزارشگری مالی متقلبانه، دانش حسابداری، دوره ۱۱، ش ۲، ۱۶۹-۲۰۷

13. ACFE (2020), "Report to the nations: 2020 global study on occupational fraud and abuse", available at: www.acfe.com/report-to-the-nations/2020/
14. Afifa, Nabila., and Daljono. (2013). The Influence of the Proportion of Independent Commissioners, Audit Committee, and Auditor's Reputation on Earnings Management. *Diponegoro Journal Of Accounting*. Vol. 2 No. 1. p. 1-10.
15. Devi. P (2021) The Effect of Fraud Pentagon Theory on Financial Statements: Empirical Evidence from Indonesia, *The Journal of Asian Finance, Economics and Business* Volume 8 Issue 3 / Pages.1163-1169 / 2021 / 2288-4637(pISSN) / 2288-4645(eISSN)
16. Dewi, N., Azam, S and Yusoff, S. (2019). Factors influencing the information quality of local government financial statement and financial accountability. *Management Science Letters*, 9(9), 1373-1384
17. DeZoort, F.T. and Harrison, P.D. (2018), "Understanding auditors' sense of responsibility for detecting fraud within organizations", *Journal of Business Ethics*, Vol. 149 No. 4, pp. 857-874.
18. Donelson, D. C. and M. S. Ege, & J. M. McInnis (2017) Internal Control Weaknesses and Financial Reporting Fraud. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*: 36(3), 45-69.
19. Huang, S. Y., Lin, C.-C., Chiu, A.-A., & Yen, D. C. (2017). Fraud detection using fraud triangle risk factors. *Information Systems Frontiers*, 19(6), 1343-1356.
20. Jensen, M., C., and W. Meckling, 1976. "Theory of the firm: Managerial behavior, agency cost and ownership structure", *Journal of Finance Economic* 3:305-360,
21. Li, Y. and J. Yu and Z. Zhang & S. X Zheng (2016). The effect of internal control weakness on firm valuation: Evidence from SOX Section 404 disclosures. *Finance Research Letters*, 17, 17-24.
22. Manan, Abdul, Imam Ghozali, Tri Jatmiko Wahyu (2022) The Effect Of Ineffective Monitoring In Detecting Fraudulent Financial Reporting With Family Firm As Moderator, *International Conference on Sustainable Competitive Advantage 2022*
23. Nuristya, Emma Rani., Dwi Ratmono (2022) The Role of Audit Report Lag in Mediating the Effect of Auditor Switching and Financial Distress on Financial Statement Fraud, p-ISSN: 2581-2904, e-ISSN: 2581-2912 DOI: <https://doi.org/10.29259/sijdeb.v6i2.165-184> Received: 26th Apr 2022; Revised: 15th June 2022; Accepted: 28th June 2022
24. Ohidoa, T. & Evelyn, O. (2021). Corporate Governance and Financial Statement Fraud in Listed Firms in Nigeria. *Kaduna Journal of Business and Management Sciences (KJBMS)*, 1(2), 10-18.
25. Putri, I GAEP, Sulindawati, Ni Luh Gede E. & Atmadja, AT (2017). The effect of financial targets and ineffective monitoring on the occurrence of fraud: A case study on a multi-purpose cooperative funded by Pertiwi Seririt, Seririt District, Buleleng Regency, Bali Province. *Journal of Accounting S1*, 7 (1)
26. Rachmania, A. (2017). Analysis of the effect of the fraud triangle on fraudulent financial statements in food and beverage companies listed on the Indonesia Stock Exchange for the period 2013-2015. *Student Online Journal (JOM) in Accounting*, 2(2)
27. Setiawan , Kharissa , Ita Trisnawati ,, (2022) Factors that affect Fraudulent Financial Reporting, DOI: <https://doi.org/10.34208/mb.v14i2.1666>

28. Skousen, JC, Wright, JC, Smith Kevin, R. 2009, "Detecting and Predicting Financial Statement Fraud: The Effectiveness of The Fraud Triangle and SAS No. 99." Corporate and Firm Performance Advances in Financial Economics, Vol. 13, p. 53-81
29. Yu, C, John Daniel, E. Jared S (2018). Board Gender Diversity and Internal Control Weaknesses, Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting. <http://dx.doi.org/10.1016/j.adiac.2016.04.005>.
30. Zuhair Mansour, Ala'a., Aidi Ahmi & Oluwatoyin Muse Johnson Popoola(2020) The Personality Factor of Conscientiousness on Skills Requirement and Fraud Risk Assessment Performance, International Journal of Financial Research Vol. 11, No. 2; 202

The Relationship between Effective Monitoring and Fraudulent Financial Reporting in Family Firms

Farzin Khoshkar¹

Shima Oghabi²

Roghaieh Hashemnejad Khaneghah³

Abstract

More than half of the perpetrators of fraud in financial statements are management. Ineffective supervision provides an opportunity for managers to engage in fraudulent behavior. The purpose of this research is to investigate the relationship between effective monitoring and fraudulent financial reporting in family firms. Research in terms of purpose is part of applied research and research method in terms of nature and content is cause and effect. The research was conducted in the framework of deductive-inductive reasoning and panel analysis was used to analyze the hypotheses. The statistical population of the research was all the companies admitted to the Tehran Stock Exchange and using the systematic elimination sampling method, 165 companies were selected as the research sample in the 10-year period between 2012 and 2021 was investigated. The results of the research hypotheses test showed that there is a negative and significant relationship between efficient monitoring (quality of internal control and institutional ownership) and fraudulent financial reporting. Also, there is a significant and positive relationship between family ownership and fraudulent financial reporting; But family ownership does not have a significant effect on the relationship between effective monitoring and fraudulent financial reporting.

Keywords

CEO rotation, Stable Dividend Policy, the amount of dividend distribution, ownership structure

1 Lecturer of Accounting and Management Department, Nasser Khosrow Institute of Higher Education, Saveh, Iran

2 Master's student in accounting, Nasser Khosrow Institute of Higher Education, Saveh, Iran (corresponding author)

3 Master's student in accounting, Nasser Khosrow Institute of Higher Education, Saveh, Iran